

Un cuplu indestructibil: regizor – actor

Ambiția creatorului unic

Relația actor-regizor, asemeni oricărei relații de cuplu, este oscilantă, imprevizibilă, pasională, cu trădări de-o parte și de alta, cu pupături în "Piața Independenței", cu inevitabile crize care, în special în perioadele de de-

rută, repun în discuție vechi dispute privind supremația teritorială asupra domeniului teatral – tot astfel precum se reiau ciclic disputele asupra revizuirii granițelor. În teatru însă, între arta actorului și cea a regizorului nu există decât granițe artificiale, rezultate din orgolii exacerbate, care alimentează adesea conflicte absurde.

Pe de altă parte, tensiunile sunt întreținute de ambițiile unor oameni de teatru, indiferent de pregătirea lor, de a fi creatori unici ai spectacolului, fie că aceștia se recrutează dintre dramaturgii care se visează regizori (de la Beckett la Baranga!), fie că provin din rândul regizorilor care, după ce îl corectează pe Shakespeare înlocuind scena a 3-a din actul doi cu scena a 2-a din actul trei, se consideră dramaturgi, fie, cel mai adesea, că răsar din mijlocul actorilor, câte un veleitar care își asumă cu bravură rolul de regizor al unui spectacol (în care semnează și scenografia, și ilustrația muzicală) interpretând în același timp tot el și pe Romeo, și pe Julieta – bineînțeles, într-o adaptare proprie.

A întruni într-o singură persoană calitățile unei întregi echipe de realizatori este o năzuință care își găsește justificarea doar în cazuri cu totul excepționale.

Din păcate, avem în general de-a face cu prea puține cazuri excepționale și cu prea mulți "atotștiutori", încântați de propria persoană, ahtiați după o popularitate găunoasă, indivizi dotați cu o supremă obrăznicie, specie pe cale de dezvoltare, care reprezintă un real obstacol în calea realizării unui climat de creație. Ei concurează primii pentru obținerea unui post de director de teatru și de cele mai multe ori îl și obțin.

De aceea pătrund din ce în ce mai greu în teatrele din provincie tinerii absolvenți ai școlii de regie, pentru că o serie de actori veleitari, mai tineri sau mai vârstnici, vedete sau bețiți "nedreptățiți", susținuți de grupări mafioate formate din colegi la fel de "nedreptățiți", sunt acreditați să pună în scenă de către directori în general improvizați; ei satisfac mai multe cerințe ale economiei de piață: sunt "băieți de comitet", sunt mai ieftini și dispuși la orice compromis.

Nu trebuie să uităm însă că Regizorul nu este o persoană care utilizează actori, ci în primul rând cel care-i formează; nu în general, ci cu un scop precis – de fiecare dată altul – și anume, SPECTACOLUL.

Există, desigur, o strategie a regizorului în lucrul cu actorul, și ea se modifică de la caz la caz, de la individ la individ.

Aș putea spune că lucrez nu în absolut, ci cu „materialul clientului”. De aceea încerc să-l cunosc pe actor în afara teatrului. Să-l descopăr și să-i cer nu ceea ce știe face mai bine, ci ceea ce "il prinde" mai mult (vorba lui nenea lăncu).

El, actorul, rareori se cunoaște pe sine – ca tot omul, de altfel; de cele mai multe ori, cel ce se crede îndreptățit să interpreteze eroi e născut să joace bufoni, și invers.

Spre deosebire de alte domenii artistice, teatrul este și va rămâne o artă colectivă, în care individualitatea (sau personalitatea) creatorului este pusă în valoare în raport direct proporțional cu omogenitatea echipei și claritatea traseului propus.

În ceea ce mă privește, dacă nu m-aș fi întâlnit de-a lungul timpului cu mari compozitori, mari coregrafi, mari scenografi și în primul rând cu inegalabili actori, aș fi fost, desigur, mult mai sărac, căci de la fiecare am învățat enorm și poate că și o parte dintre ei au reținut câte ceva din colaborarea noastră.

Dintre sutele de actori cu care soarta a făcut să mă întâlnesc (pentru că adevărata relație regizor-actor este, mai presus de orice, o fericită întâlnire), îmi amintesc, uneori cu nostalgie și de cele mai multe ori cu recunoștință, de toți aceia care izbuteau să transforme repetiția, dintr-o inutilă și oșibitoare zbatere, într-o adevărată sărbătoare.

Am întâlnit, desigur, și actori distructivi, chinuți, veșnic înspăimântați de necunoscut, sau suprasofisticați cu pretenții intelectuale, actori cu care am refuzat să colaborez sau am colaborat fără plăcere; dintre aceștia s-au recrutat și se recrutează – astăzi – destui "instalatori" de spectacole cu pretenții de regizori.

Am făcut cândva (în 1984) portretul actorului ideal, care – din păcate sau, poate, din fericire – nu există.

Noi, regizorii, suntem obligați să-l iubim pe actor așa cum e, să investim în el încredere, pasiune, înțelegere, în speranța că cei mai deosebiți dintre ei, cei cu adevărat artiști, vor deveni cândva așa cum îi visăm, răspunzând la fantezie cu fantezie, la pasiune cu pasiune, la dragoste cu dragoste.

Valeriu Moiescu

Amphytrion de Molière, în regia lui Valeriu Moiescu, la Teatrul de Comedie

